

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 2 december 2005

Mål nr

T 4513-03

KLAGANDE

KP

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat JH

MOTPART

Skåne läns landsting (Region Skåne), 232100-0255

Box 522

291 25 Kristianstad

Ombud: Regionjurist UJ

SAKEN

Preskription av fordran på skadestånd

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 23 oktober 2003 i mål T 806-01

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom förklarar Högsta domstolen att KPs skadeståndsanspråk mot Skåne läns landsting (Region Skåne) på grund av operationerna på universitetssjukhuset i Lund den 4 oktober 1984 och den 2 maj 1985 inte är preskriberat.

För det biträde JH lämnat KP i Högsta domstolen fastställs ersättning enligt rättshjälpslagen till elvatusenfemhundra (11.500) kr, avseende arbete. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 2.300 kr.

Det åligger tingsrätten att i samband med målet efter dess återupptagande pröva frågan om skyldigheten för part att utge ersättning för motparts rättegångskostnad i Högsta domstolen eller kostnad för motparts rättshjälp.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

KP har yrkat att Högsta domstolen förklarar att hennes skadeståndsanspråk mot Skåne läns landsting (Region Skåne) inte är preskriberat.

Skåne läns landsting (Region Skåne) har bestritt ändring.

DOMSKÄL

KP opererades den 4 oktober 1984 och den 2 maj 1985 på universitetssjukhuset i Lund. På grund av en svullnad i höger ben framförde hon krav på ersättning hos Konsortiet för patientförsäkring. Konsortiet avböjde år 1988 slutligt att utge ersättning. KP har år 2000 stämt Skåne läns landsting (Regi-

on Skåne) på skadestånd enligt skadeståndslagen. Frågan i målet är huruvida hennes anspråk på skadestånd från landstinget är preskriberat.

Vid den i målet aktuella tiden gällde ett försäkringsavtal mellan landstinget och Konsortiet för patientförsäkring. Enligt detta har konsortiet åtagit sig gentemot sjukvårdshuvudmannen att i fråga om personskada som orsakas i samband med av sjukvårdshuvudmannen bedriven hälso- och sjukvård *dels* betala ersättning för behandlingsskador enligt särskilda bestämmelser därom, *dels* betala det skadestånd som sjukvårdshuvudmannen enligt gällande skadeståndsrättsliga regler i övrigt kan bli skyldig att utge, *dels* vid krav på skadestånd som omfattas av försäkringen utreda om skadeståndsskyldighet föreligger och härvid för sjukvårdshuvudmannens räkning underhandla med den som kräver skadestånd, *dels* vid rättegång om skadestånd som omfattas av försäkringen föra sjukvårdshuvudmannens talan samt betala kostnaderna för rättegång.

Enligt § 1 i de särskilda avtalsbestämmelserna om patientförsäkring vid behandlingsskada, som är tillämpliga på de i målet aktuella skadorna, omfattar försäkringen behandlingsskador som står i direkt samband med hälso- och sjukvård. Med behandlingsskada förstås enligt § 2 skada eller sjukdom av kroppslig art som (2.1) uppkommit såsom en direkt följd av undersökning, behandling eller annan dylik åtgärd, förutsatt att skadan inte utgör en oundviklig komplikation till en från medicinsk synpunkt motiverad åtgärd. Enligt

§ 5 bestäms ersättning vid behandlingsskada enligt 5 kap. 1–5 §§ skadeståndslagen med en del särskilt angivna undantag.

I §§ 8–14 finns vissa kompletterande bestämmelser. Av dessa är § 12 berörd i målet. Enligt denna skall principiella eller tvistiga skadeersättningsfall underställas en särskilt tillsatt nämnd – patientskadenämnden – för prövning, om den skadelidande, sjukvårdshuvudmannen eller försäkringsgivaren så begär.

Syftet med den i målet aktuella frivilliga patientförsäkringen – liksom med den nu gällande obligatoriska försäkringen enligt patientskadlagen (1996:799) – är att patienterna skall få ersättning för behandlingsskador oavsett om vårdslöshet förekommit. Försäkringen har dock försetts med vissa begränsningar. Den viktigaste är att ersättning inte ges, när skadan var en oundviklig komplikation, d.v.s. en nödvändig följd, av behandlingen; att vårdslöshet förekommit vid behandlingen utesluter inte att ersättning utgår ur patientförsäkringen. Rätten till ersättning ur patientförsäkringen och enligt skadeståndslagen överlappar således varandra. Patienten kan emellertid ha ett intresse av att begära ersättning enligt skadeståndslagen bl.a. för att undvika vissa ersättningstak.

Enligt 2 § preskriptionslagen (1981:130) preskriberas fordringar tio år efter tillkomsten, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan. En fordran på skadestånd för en behandlingsskada inom sjukvården anses uppkomma vid behandlingen, även om skadan visar sig först senare. Enligt 5 § samma lag avbryts preskription bl.a. genom att gäldenären får ett skriftligt krav eller en skriftlig erinran om fordringen från borgenären eller genom att borgenären väcker talan mot gäldenären. Om preskription har avbrutits genom krav eller erinran, löper en ny preskriptionstid enligt 2 § (tio år) från dagen för avbrottet.

KP har som grunder för att preskriptionen av hennes skadeståndskrav vederbörligen avbrutits före hennes ansökan om stämning år 2000 åberopat ett brev den 20 januari 1987 ställt till konsortiet och ett annat brev den 3 september 1996 ställt till landstinget.

Brevet den 20 januari 1987 föregicks av kontakter med landstinget, den första i mars 1986, där KP hävdade att hon blivit utsatt för felbehandling, som saken antecknats av en tjänsteman på landstinget. Sedan hon hänvisats till konsortiet, meddelade konsortiet henne den 27 oktober 1986 att bl.a. opera-

tionerna 1984 och 1985 utförts på ett riktigt sätt och att hennes skada utgör en komplikation som inte var ”undvikbar” samt att hon till följd därav inte var berättigad till patientskadeersättning.

I brevet den 20 januari 1987 begärde KP att ärendet skulle hänskjutas till Patientskadenämnden under påstående att, om skadan var en oundviklig komplikation vid behandlingen, hon borde ha informerats om detta före operationen, varvid hon sannolikt skulle ha avstått från denna, och att underlåtenheten att informera henne i sig utgjorde ett behandlingsfel. Därefter sammanfattade KP i brevet de omständigheter som enligt hennes mening gav rätt till ersättning ur patientförsäkringen, bl.a. att skadan inte utgjorde en oundviklig komplikation.

I brevet den 3 september 1996 anförde KP att hon blivit felbehandlad 1984 och 1985 samt att hon krävde ersättning grundad på bestämmelserna i såväl patientskadeförsäkringen som skadeståndslagen.

Landstinget har för det första invänt att krav eller erinringar mot konsortiet inte har avbrutit preskription avseende fordran på skadestånd från landstinget.

Som framgår av utredningen i målet har KP först vänt sig till landstinget med ett påstående om felbehandling, varvid hon blev hänvisad till konsortiet. Detta skulle enligt försäkringsavtalet med landstinget betala skadestånd enligt gällande skadeståndsrättsliga regler och vid krav på skadestånd som omfattas av försäkringen utreda om skadeståndsskyldighet föreligger och härvid för sjukvårdshuvudmannens räkning underhandla med den som kräver skadestånd. Under dessa förhållanden får konsortiet anses ha varit berättigat att med bindande verkan för landstinget ta emot krav och erinringar avseende skadestånd (jfr NJA 2001 s. 329).

I preskriptionslagen klargörs inte vad som avses med ”fordringen” i 5 §. Sett från gäldenärens synpunkt är det naturligtvis önskvärt att kravet preciseras i både rättsligt och faktiskt hänseende, så att gäldenären kan bedöma sin betalningsskyldighet, säkra bevisning och eventuellt väcka negativ fastställsetalan. Flera skäl kan emellertid anföras mot ett krav på en så långtgående precisering. Framför allt bör kraven på precision inte vara större än vad som gäller för bestämning av ”saken” i en rättegång, särskilt som borgenären när preskriptionsavbrott görs sällan biträds av någon jurist. Vid rättegång behöver borgenären inte åberopa några rättsregler. Dessutom får borgenären i första instans åberopa nya omständigheter till stöd för sitt yrkande, om saken inte ändras (se 13 kap. 3 § rättegångsbalken). Skulle man anse att preskriptionsavbrott avseende en fordran på skadestånd enligt skadeståndslagen förutsätter att ett krav innehåller en hänvisning till en s.k. rättslig grund eller till vårdslöshet jämte besked om vari vårdslösheten består, skulle det innebära längre gående krav än vad som gäller för en stämningsansökan, och ett skadeståndsanspråk skulle exempelvis kunna bli preskriberat såvitt avser vårdslöshetsansvar men inte såvitt avser strikt ansvar.

Slutsatsen av det anförda blir att det för avbrott av preskription av ett skadeståndsanspråk allmänt sett bör vara tillräckligt att den skadelidande anger ett huvudsakligt händelseförlopp och klargör att han eller hon har ett anspråk till följd av detta.

KP har i breven år 1987 till konsortiet och år 1996 till landstinget gjort klart att hon hävdar att hon skadats vid operationerna och att hon vill ha ersättning för det. Även om det av formuleringarna i det första brevet inte klart framgick att anspråket omfattade ersättning också enligt skadeståndslagen, kan hennes brev inte uppfattas så att hennes krav endast avsåg ersättning på grund av strikt ansvar.

KPs rätt till skadestånd med anledning av operationerna åren 1984 och 1985 är således inte preskriberad.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Lennander, Victor, Håstad, Nyström och Virdesten (referent, skiljaktig)
Föredragande revisionssekreterare: Wartin

HÖGSTA DOMSTOLEN

Bilaga till

Mål nr

Protokoll

T 4513-03

2005-10-12

Referenten, Justitierådet Virdesten är skiljaktig och anför:

”Enligt 5 § 2 preskriptionslagen (1981:130) avbryts preskription genom att gäldenären får ett skriftligt krav eller en skriftlig erinran om fordringen från borgenären.

För att ett brev eller annat meddelande med skriftlig form från en borgenär

skall kunna bedömas som krav eller erinran om en fordran måste den vara av viss bestämdhet. Gälldenären måste av meddelandet kunna förstå att borgenären anser sig ha en fordran mot honom. Vidare måste fordran vara så klart angiven att gälldenären kan förstå vilken fordran det är fråga om och vilka omständigheter som den grundas på (jfr Lindskog, Preskription, 2 uppl., 2002, s. 281 ff.).

KPs brev den 20 januari 1987 ställdes till Patientförsäkringen. I brevet förklarade hon sig inte vara nöjd med konsortiets bedömning och ville att Patientskadenämnden skulle pröva ärendet. Hon skrev att om hennes skada var en oundviklig komplikation så borde hon ha blivit upplyst om risken i förväg och att hon då sannolikt hade valt att avstå från operation. Avsaknaden av sådan information ansåg hon vara ett behandlingsfel. Som sammanfattning av sin inställning anförde hon i brevet att skadan uppkommit som en direkt följd av behandlingen, att den inte utgjort en oundviklig komplikation och att den uppfyllde kriteriet på behandlingsskada enligt försäkringsvillkoren för patientförsäkringen.

I sitt brev åberopar KP visserligen bristen på information inför operationerna, vilket i och för sig kan medföra skadeståndsskyldighet (NJA 1990 s. 442). I sammanfattningen av sin inställning synes hon emellertid helt hänföra sig till patientförsäkringens ersättningssystem. Något påstående om att skadan vållats henne genom fel eller försummelse saknas och av brevet går det inte att dra slutsatsen att hon anser sig ha en fordran mot Region Skåne på skadeståndsrättslig grund. Även övrig skriftväxling i ärendet pekar på att hennes krav har framställts utifrån patientförsäkringens villkor. Någon anledning för konsortiet att utreda eventuell skadeståndsskyldighet har därför inte förelegat. Inte heller har hennes krav på ersättning i brevet givit konsortiet anledning att t.ex. säkra bevisning inför ett sådant yrkande om skadestånd som KP nu framställt i detta mål. KP har således inte i brevet till konsortiet framställt sådant

skriftligt krav eller skriftlig erinran om sitt skadeståndsanspråk som enligt 5 § 2 preskriptionslagen kan bryta preskription.

Inte heller av skadeanmälan till patientförsäkringen eller av den handling som upprättats på landstingets förtroendenämnd kan annan slutsats dras än att hon enbart anser sig ha ett krav på ersättning för behandlingsskada enligt försäkringsvillkoren. KP har således inte framställt något skriftligt krav eller skriftlig erinran om sitt skadeståndsrättsliga anspråk till Region Skåne förrän genom sitt brev i september 1996. Hennes anspråk var emellertid redan dessförinnan preskriberat.

Hovrättens domslut skall således fastställas.”